

Prof. dr. Wim van Vlastuin

Hoe spiritueel was Calvijn?

9 september 2015

Johannes Calvijn (1509-1564)

Tekst 1

De hele hoofdinhoud van onze wijsheid, voor zover die althans als ware en deugdelijke wijsheid aangemerkt mag worden, bestaat eigenlijk maar uit twee delen: kennis van God en kennis van onszelf.

Tekst 2

Dit moet evenmin op spitsvondige wijze uitgelegd worden van het onmetelijke wezen van God. Het is wel waar dat het wezen van God zich uitstrekt over hemel en aarde, daar het oneindig is. Maar de Schrift wil ons niet onderhouden met dergelijke abstracte en onvruchtbare gedachten; zij leert slechts wat ons profijtelijk kan zijn voor de godsvrucht. Dat God hier dus uitspreekt *dat Hij de hemel en de aarde vervult* moet op Zijn voorzienigheid en macht betrokken worden. Alsof Hij zei dat Hij Zich niet in de hemel aan het vermaken is, zoals wereldse mensen wel dromen dat Hij Zijn tijd doorbrengt met allerlei genietingen en Zich om de wereld niet bekommert.

Tekst 3a

In God vindt de christen 'alleen volkomen bevrediging (...) dat David buiten de enige God niets begeert in hemel noch op aarde, en dat alle andere dingen, die de mensen aanlokkelijk toeschijnen, als stank in zijn neus zijn en dus voor hem hoegenaamd geen aantrekkelijkheid hebben. En voorzeker wordt God dan alleen in ons verheerlijkt, wanneer wij niet her- en derwaarts gevoerd worden, maar ons alleen aan Hem houden en aan Hem genoeg hebben. Want zo wij ook maar het geringste deel van onze genegenheden aan het schepsel geven, dan beroven wij God van Zijn eer (...)

Tekst 3b

Omdat ik ervaren heb dat Gij alleen mij genoeg, ja meer dan genoeg zijt, laat ik mij niet door allerlei lusten of begeerlijkheden vervoeren, maar houd mij aan U alleen. Eindelijk, opdat wij in de ene ware God volkomen bevrediging zullen vinden, is het nodig te weten wat volheid van goed Hij ons aanbiedt (...) Wanneer dit dus van God gezegd wordt dan moeten wij weten, dat het is, omdat Hij alleen ons volkomen genoeg moet zijn, en dat in Hem onze volkomen gelukzaligheid bestaat (Ps. 73:25-26).

Tekst 4

... ongetwijfeld wil de Heere ook dat wij voortdurend bezig zijn met deze heilige overdenking, zodat wij aan de onmetelijke schatten van wijsheid, gerechtigheid, goedheid en macht, die wij in alle schepselen als in een spiegel kunnen waarnemen, niet maar in het voorbijgaan een vluchtig oog en om zo te zeggen een nauwelijks bewuste blik wijden, maar in onze gedachten juist lang daarbij stil zullen staan, ze telkens met aandacht en in geloof overwegen en ze steeds weer in herinnering roepen (...) de lezers moeten weten, dat zij eerst dan in een waar geloof verstaan wat het wil zeggen dat God de Schepper van hemel en aarde is, als zij zich houden aan de belangrijke en algemene regel: zij mogen niet in ondankbare onnadenkendheid of achteloosheid voorbijgaan aan Gods deugden, die Hij zo duidelijk in Zijn schepselen ten toon spreidt, en ze in de tweede plaats moeten zij die zo op zichzelf toepassen, dat zij daardoor diep in hun hart geraakt worden (Institutie I.xiv.21)

Tekst 5

Nee, we moeten Hem in Zijn werken aanschouwen; daarin komt Hij dichtbij ons, laat Hij zich vertrouwelijk kennen en deelt Hij zich in zekere zin aan ons mee. Daarop doelde de apostel toen hij zei dat we God niet ver behoeven te zoeken, omdat Hij namelijk met zijn nadrukkelijk aanwezige kracht in een ieder van ons woont (Institutie I.v.9).

Tekst 6a

Ik ben gewoon dit boek te noemen een ontleding van al de delen van de ziel, omdat er geen aandoening in de mens is, die hier niet als in een spiegel voorgesteld wordt. Ja zelfs, om het beter te zeggen, de Heilige Geest heeft hier naar het leven getekend al de smarten, droefenissen, vrezen, twijfelingen, verwachtingen, zorgen, ontsteltenissen, ja zelfs tot aan de verwarde aandoeningen waarmede de geesten van de mensen gewoonlijk in beroering gebracht worden. De rest van de Schrift bevat de onderwijzingen, die God aan Zijn dienaren bevolen heeft ons bekend te maken; maar hier roepen de profeten, te meer daar zij tot God sprekend, al de innerlijke aandoeningen bloot leggen, — een ieder op of liever zij brengen ertoe onszelf te onderzoeken, opdat niets van zoveel zwakheden waaraan wij onderhevig zijn, en van zoveel misdrijven waarvan wij vol zijn, verborgen zou blijven.

Tekst 6b

Het is zeker een uitnemend en bijzonder voordeel, wanneer nu alle verborgenheden ontdekt worden, het hart in het licht gebracht wordt, goed gereinigd van die ellendige besmetting van de geveinsdheid. Kortom, als het aanroepen van God een van de voornaamste steunsels van ons heil is, — wanneer het zó is dat men geen beter en zekerder regel daarvoor elders kan vinden dan in dit boek, — heeft iemand naar mate hij meer gevorderd is in de kennis hiervan, — ook het grootste stuk van de hemelse leer verstaan (inleiding Psalmencommentaar)

Tekst 7

En dan moeten we het in de eerste plaats ervoor houden dat alles wat Christus voor de zaligheid van het menselijk geslacht geleden en gedaan heeft, nutteloos voor ons is en van geen enkel belang, zolang Hij buiten ons is en wij van Hem gescheiden zijn. Om ons te laten delen in hetgeen Hij van de Vader ontvangen heeft, moet Hij dus de onze worden en in ons wonen. Daarom wordt Hij ook 'ons Hoofd' genoemd (...) en wordt er van de andere kant ook over ons gezegd dat wij 'in Hem ingeplant worden' (...) wij hebben niets aan alles wat Hij bezit, zolang wij niet één lichaam met Hem worden (Inst. III.i.1)

Tekst 8a

Voorts hebben enkele geleerde mannen, die eenvoudig en oprecht volgens de regel van de Schrift wilden spreken, lang geleden al van de bekering gezegd dat zij uit twee delen bestaat, doding en levendmaking. Onder doding verstaan zij de droefheid van hart en de vrees die voortkomt uit de kennis van de zonde en het gevoel van Gods oordeel. Wanneer iemand namelijk tot ware kennis van de zonde gebracht wordt, dan begint hij de zonde echt te haten en te verfoeien, dan krijgt hij een grondige afkeer van zichzelf, dan belijdt hij dat hij ellendig en verloren is en wenst hij een ander mens te zijn. Wanneer hij dan ook nog door enig besef van Gods oordeel geraakt wordt, dan ligt hij werkelijk getroffen en terneergeveld, vernederd en verslagen siddert hij, hij raakt vertwijfeld en verliest alle hoop. Dit is het eerste deel van de bekering, dat ze in het algemeen 'de verbrijzeling' noemen.

Tekst 8b

Onder levendmaking verstaan ze de vertroosting als vrucht van het geloof, wanneer een mens, door het besef van zijn zonde geveld en door vrees voor God getroffen, zich vervolgens met de blik gericht op Gods goedheid en op de barmhartigheid, de genade en de zaligheid die er door Christus is, opricht, herademt, moed vat en als het ware uit de dood tot het leven terugkeert. Deze twee termen brengen, als men zich tenminste houdt aan de juistere interpretatie, behoorlijk goed tot uitdrukking wat de bekering inhoudt. Maar dat ze de levendmaking opvatten als blijdschap die de ziel verkrijgt wanneer zij na de hevige beroering en vrees tot rust komt, daar ben ik het niet mee eens, want het duidt eerder op het verlangen om heilig en godzalig te leven dat voortkomt uit de wedergeboorte (Institutie III.iii.3)

Tekst 9

Met dit gestrengte zelfonderzoek moeten we zo lang doorgaan tot het ons volkomen verslagen doet buigen en ons aldus voorbereidt om de genade van Christus te ontvangen. Want wie denkt dat hij in staat is deze genade te genieten als hij niet eerst alle verhevenheid van hart heeft laten varen, die vergist zich. Het is een bekende uitdrukking: God brengt de hovaardigen ten val, maar de nederigen geeft Hij genade. Op welke wijze zouden we ons anders voor God verootmoedigen dan dat wij volkomen arm en ontledigd ruimte maken voor Gods barmhartigheid? (Inst. III.xii.5-6)

Tekst 10

Wie zijn geluk in deze wereld tracht te vestigen, zegt de hemel vaarwel (...)
Wanneer wij er echter deugdelijk en ernstig van overtuigd waren, dat ons geluk in de hemel is, zou het ons gemakkelijk vallen, de wereld onder de voet te vertreden, de tijdelijke goederen te verachten, en ons hart ten hemel te verheffen (op Matth. 6:21)

Einde

Bedankt voor uw aandacht